

УДК 531.746.1:351.862.4:340.11:001.82
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.55>

О. М. Коваль

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну

І. А. Коваленко

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну

ДИСКУРС-АНАЛІЗ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Дослідження проблем державної безпеки є не тільки важливими у плані подальшої реалізації, а й такими, що потребують пошуку нових підходів до розуміння методологічного й методичного інструментарію. Одним з таких засобів виступає дискурс-аналіз.

У статті відстежено діяхронічний аспект застосування дискурсивних практик у зарубіжній та вітчизняній науці. Деталізовано розглянути семантика кожного з елементів тріади «дискурс – дискурсивний підхід – дискурс-аналіз». Констатується, що поліваріантність дефініцій характерна для етапу термінологічного усталення нових галузей знань, а також для тих досліджень, які за своєю суттю є міждисциплінарними. Позитивно оцінюється ідея щодо виділення в якості окремої дисципліни «дискурсологію», що зумовлено необхідністю методологічної інтеграції нині розгалужених спеціалізованих дискурсів (політичного, юридичного, медичного тощо).

Підкреслюється, що дискурс виступає об'єктом для дискурс-аналізу. Особлива увага приділяється джерелам, які обробляються дослідником у процесі такого аналізу. В кожному випадку встановлюються «вузлові моменти», які саме мають братися до уваги дослідником. Виявлені компоненти, що можуть поєднувати у міждисциплінарному плані зусилля правників, політиків, соціологів, психологів, лінгвістів та інших фахівців. Встановлено, що не зважаючи на суттєвий потенціал як один з аналітичних методів, його ефективність значно зростає у поєднанні з іншими методами і технологіями.

Огляд діяхронічного аспекту дослідження дискурсу дозволив виявити, що цей феномен з'явився як намагання розширити кордони, які стали тісними для академічного мовознавства. Доведено, що теорія дискурсу, і дискурсивний підхід, і дискурс-аналіз в результаті наукового обґрунтування і деталізації різних аспектів їхнього функціонування стали вкрай важливими з прагматичної точки зору. Встановлена не лише семантику кожного з ключових понять, а й наочно продемонстровані методологічні й методичні засади їхнього застосування в рамках безпекознавчого підходу. Це ще раз підтверджує важливість подібних наукових розробок для підвищення рівня забезпечення державної безпеки України й виграшу в російсько-українській війні, подоланні потенційно інших ворогів у традиційних і гібридних війнах.

Ключові слова: державна безпека, методологія наукових досліджень, аналітичні методи науки, дискурс, політичний дискурс, безпековий дискурс, дискурсивний підхід, дискурс-аналіз, дескриптивний дискурс-аналіз, критичний дискурс-аналіз.

Постановка проблеми. Методологію наукового дослідження в форматі традицій, що склалися на вітчизняній ниві, можна порівняти з підводною частиною айсберга. На поверхні, у текстах дисертацій, монографій, статей є лише результати

проведеної роботи, а ось те, у якій спосіб все це здобувалося, на які концептуальні засади, парадигми, підходи спиралося, залишається лише означенням пунктиром у переліку застосованих методів. На відміну від закордонних видань, де окремою

структурною частиною публікації є методологія і методика проведення дослідження, у нас або взагалі про це не згадують (наприклад, у статтях), або наводять в якості однорідних членів речення, просто збираючи певний доволі традиційний набір. Натомість слід розуміти, що творче застосування того чи іншого методу може виступати як окремий аспект інновацій, який просуває науку вперед.

Оскільки теорія державної безпеки є інтегративною наукою, в рамках досліджень даної проблематики зазвичай комбінуються окремі філософські методи (наприклад, феноменологічний, синергетичний, герменевтичний), загальнонаукові методи (як загальнонаукові, так і емпіричні), окремі та дисциплінарні методи. У ряді випадків вчені застосовують методи міждисциплінарного дослідження. Цей шлях є доволі продуктивним, оскільки міждисциплінарність дозволяє збагатити арсенал усталених методів однієї науки методами інших галузей знань. Прикладом цьому може слугувати дискурс-аналіз. Тож в аспекті наукової творчості є вкрай важливим встановити, яким чином даний метод стати інструментом у дослідженні проблем державної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З кінця 80-х років ХХ століття дослідження дискурсу і пов'язаних із ним методів у глобальному масштабі стало своєрідним трендом, який відкривав нове «вікно можливостей» у наукових дослідженнях. На перших порах це було підхоплено лінгвістами, потім до них доєдналися психологи, соціологи, політологи, а згодом і юристи. З кожним роком публікацій на цю тематику стає все більше і більше. Серед вчених, хто присвятив свою творчість даній проблематиці, слід виділити таких, як: R. Anderson, E. Burman, R. De Beaugrande, P. Chilton, V. Coller, D. Hunter, Z. Kövecses, M. MacDonald, E. Semino, J. Wei та ін.

Українська школа дискурсу, насамперед, у семіотичному, прагматичному й лінгвістичному плані сформувалася завдяки науковим розвідкам Т. Андрієнко, Ф. Бацевича, А. Белової, Я. Бондаренко, М. Жуйкової, Г. Жуковець, П. Зернецького, О. Ільченко, Т. Ковалевської, Т. Космеди,

П. Крючкової, В. Паращук, Г. Почепцова, Т. Радзівської, О. Селіванової, К. Серажим, І. Шевченко та ін.

Дослідження вітчизняного безпекового дискурсу представлені досить фрагментарно. Український вчений В. Ліпкан досліджує питання геостратегічного дискурсу, акцентуючи на необхідності синтезу міждисциплінарної методології, а також теорії геостратегії та безпекознавства [1-3].

На певну увагу заслуговує стаття Ю. Загуменної «Передумови виникнення безпекового дискурсу в історії політико-правової думки» [4]. Виділення автором міфологічної, філософської, антропологічної, психологічної, соціологічної, історичної, теологічної парадигм заслуговують на те, щоб у подальшому кожний з вказаних напрямів став окремою темою досліджень у сфері безпекознавства.

Ю. Бобир безпековий дискурс аналізував у соціолінгвістичній парадигмі [5]. Автором зафіксовано, що цей дискурс лише нещодавно виокремився з рамок політичного, а також те, що за традицією він «вживається для позначення тематичної спрямованості досліджень з політології» [5, с. 27]. Зазначається й те, що у зарубіжних дослідженнях «the discourse of security / security discourse» «спирається на лінгвістичні методи, а саме науково-теоретичний метод, що поєднує інтуїтивний, ручний аналіз, властивий критичному дискурс-аналізу з машинною обробкою текстів» [5, с. 27]. Виявлені Ю. Бобир ознаки інституційності безпеки є суттєвими і для даного дослідження.

А. Юзик дослідила особливості сучасного безпекового дискурсу у міжнародних процесах [6] і визначила практичний вимір безпекового дискурсу на прикладі процесів сек'юритизації, десек'юритизації, стратегічних наративів, які виступають потужними інструментами у зовнішній політиці держав.

Враховуючи те, що у більшості публікацій останнього часу здебільшого йдеться більше про сам феномен дискурсу, аніж про дискурс-аналіз, виникає потреба дослідити механізм процедури застосування даного виду аналізу, його комбінаторні можливості в контексті безпекової проблематики. Відтак, **мета статті** – на

підставі порівняльного аналізу в тріаді «дискурс – дискурсивний підхід – дискурсивний аналіз» виявити й представити методологію і методику застосування дискурс-аналізу при дослідженні проблем державної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Зазвичай майже усі дослідники дискурсу у різних його проявах звертаються до наукової спадщини нідерландського вченого Т. А. Ван Дейка, чії роботи стали майже хрестоматійними. З кінця 80-х років минулого століття він досліджував ідеологію крізь призму критичного соціо-когнітивного дискурс-аналізу [7-9]. Ідея полягала в тому, щоб не просто віднайти відповіді на питання, якими мовними засобами краще висловити ту чи іншу ідею. Спираючись на концепції Ф. де Сосюра щодо розподілу чинників на лінгвістичні й екстралінгвістичні, Т. А. Ван Дейк описував ментальні моделі, які імпліцитно відображають супутні фактори, що впливають на ідеологічний інструментарій. Було підмічено, що найбільш інформативними є семантичні й стилістичні структури, аніж словотворчі і граматичні, оскільки останні значно менше залежать від комунікативного контексту. Наукові праці цього вченого є зразком для усіх дослідників, не тільки лінгвістів і політологів, насамперед, як приклад того, у який спосіб збалансувати міждисциплінарність, послідовно й логічно вмотивовано застосовувати методи соціології, когнітивної і соціальної психології при аналізі емпіричних даних. Надзвичайно важливим висновком, що впливає з цих публікацій, є розуміння того, що дискурс не зводиться до тексту. Він охоплює комплекс чинників, які впливають на зміст і формулювання такого тексту. З цією позицією перегукуються погляди українського вченого Г. Почепцова, який вважає:

«Висловлення об'єднує в собі як власне речення, так і соціальний контекст його використання. На вищому рівні ці ж відношення повторюються у тексті і дискурсі» [10, с. 75].

Симптоматично наступне. Не зважаючи на те, що поняття «дискурс» функціонує у науковому стилі мов світу вже майже сорок років, ще й досі відсутня єдина думка щодо його тлумачення. Дехто

дорівнює дискурс мовленню, тобто вважає дискурсом будь-яке висловлювання. Інші вважають, що це таке висловлювання, яке впливає на слухача з урахуванням ситуації. Проте подібні точки зору дещо примітивізують саме поняття.

Відмінності у розумінні поняття «дискурс» добре простежується при порівнянні дефініцій, наданих різними авторами. Так, О. Семенюк, вказуючи на етимологію слова від лат. *discursus* – міркування, тлумачить його так: «Мисленнево-мовленнева діяльність комунікантів під час комунікативного акту, сукупність мовленнєвих дій, котрі вони створюють згідно з конвенціональними та неконвенціональними правилами комунікативної поведінки у процесі розв'язання комунікативних завдань» [11, с. 226].

У той же час Ф. Бацевич походження слова вбачає від франц. *discours* – мовлення і трактує його дещо інакше. На його думку, це «тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного аналізу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним кодом «форм» життя, залежними від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [12, с. 339].

Спільним для обох визначень є їхнє мовознавче підґрунтя, орієнтація на дискурс як на лінгвістичне явище. При цьому перше з них здебільшого стосується діалогічного характеру взаємодії. Логічно припустити, що виходячи з цього, поза межами дискурсу в такому випадку залишаються масиви документів (нормативних, наукових, публіцистичних, історичних і т. п.) та інші елементи масової комунікації. Значно більш ємним є друге визначення, оскільки в ньому йдеться і про різні форми вияву, і про тактики та стратегії учасників, і про чинники різного характеру з виходом на мовленнєві жанри. На нашу думку, воно є більш релевантним поняттям.

Звісно, що різноманітних визначень дискурсу у всьому світі за роки його вве-

дення до наукового обороту накопичилося десятки, якщо не сотні. Проте навіть порівняння двох наведених дефініцій є свідченням того, наскільки такі визначення можуть відрізнятися.

На підставі аналізу різних варіантів інтерпретації ключового поняття, яке розглядається, А. Карашук констатує, що термін «дискурс» «є багатозначним, але його численні визначення не суперечать, а доповнюють один одного» [13, с. 35].

Також узагальнюється, що до його ключових характеристик відносяться: «процесуальність, суб'єктивність, когерентність, залежність від комунікативної ситуації і прагматичного контексту, цілеспрямованість» [13, с. 35].

Аналізуючи поліваріативність дефініцій, розмаїття поглядів на дане явище, Н. Стефанова, посилаючись на А. Мартинюка, вважає, що усе це «є підтвердженням того, що в гуманітаристиці й соціальних науках формується нова міждисциплінарна дисципліна «дискурсологія», термінологічний апарат якої перебуває у стадії становлення» [14, с. 99]. Продовжуючи думку, авторка зазначає, що «дискурс виступає носієм та ретранслятором смислів, цінностей, ідей, образів, думок, інтерпретацій та інших ментальних та віртуальних утворень» [14, с. 99]. Не зважаючи на деяку стилістичну похибку у вигляді тавтології («міждисциплінарна дисципліна»), сама ідея інтегративної галузі знань є доволі слушною і заслуговує на увагу. Тим більше, що в залежності від сфери застосування на сьогодні прийнято виділяти політичний, юридичний, дипломатичний, медичний та ін. види дискурсу.

Більше того, натепер у вітчизняній науці навіть запропоноване визначення політичного дискурсу, під яким розуміється «складний комунікативний акт поєднання мови, значення та дії, пов'язаний із досягненням взаєморозуміння, як на інтраструктурному (внутрішньо-суб'єктному), так і на інтерструктурному (міжсуб'єктному) рівнях, між соціально-політичними групами, державами та народами»; він «означає певну здатність суб'єктів обговорювати, критикувати, рефлексувати, реконструювати політичну сферу» [15, с. 81].

Поняття, що розглядається, стало достатньо продуктивним із позицій словотвору. У зв'язку з цим варто розглянути одне з його похідних – а саме: дискурсивний підхід. Воно являє собою певну парадигму, методологічну рамку, що відображає засіб сприйняття і конструювання реальності у певній галузі знань. Підґрунтям такому підходу стали ідеї таких мислителів, як М. Фуко, Е. Лаклау, Н. Луман, Ш. Муфф та ін. Дане терміносполучення активно застосовується не тільки у політології, а й в культурології, соціології, етнології та ін. соціально-гуманітарних науках. Підставою цьому слугує переконання, що мова не просто відображає, а й формує соціальні практики. Завдяки цьому дискурсивний підхід у наукових дослідженнях передбачає звернення до таких понять, як ідентичність, самоідентифікація націй і народів, автентичність, соціальні норми, влада, ідеологія, засоби впливу на окрему людину і соціум в цілому. Наприклад, у політології дискурсивний підхід допомагає встановити, у який спосіб спрацьовує архісема «свій – чужий», яким чином через мову політики формується образ ворога або національної ідеї. Цим підходом скеровуються у діловій комунікації. Завдяки ньому встановлюються передумови соціальних конфліктів, відбувається прогнозування поведінки масової аудиторії, апробуються шляхи формування громадської думки тощо. У такий спосіб, дискурсивний підхід перетворюється на своєрідну «зброю», яка може спрацювати як із позитивними, так і з негативними наслідками.

Ще одне похідне терміносполучення – дискурсивний аналіз, або скорочено дискурс-аналіз – це конкретний метод, один зі спектру аналітичних наукових методів, який має на меті виявити, як через мовні засоби, що знаходяться під впливом екстралінгвістичних чинників, передаються смисли, ідеї, формуються переконання.

Трактуючи це поняття, Ф. Бацевич тлумачить його так: «Дискурс-аналіз – метод дослідження вияву суб'єктивного (передовсім соціального характеру) чинника в живому спілкуванні особистостей, результатом якого є дискурси [16, с. 281]. В даному випадку є сенс погодитися

лише з першою частиною визначення. Це дійсно є метод дослідження певного суб'єктивного чинника, а скоріш за все – групи чинників. Викликає заперечення те, що об'єкт дискурс-аналізу зводиться лише до живого спілкування особистостей. Подібне бачення безпідставно звужує призначення і сутність дискурс-аналізу, адже він виправдав себе і в соціолінгвістичних, і в психолінгвістичних, і в політичних, і у правничих дослідженнях. Так, доволі популярними є дослідження, що застосовують дискурс-аналіз публічних промов лідерів держав, матеріалів перемовин у міжнародних відносинах, текстів документів тощо. Для цього використовуються спеціальний інструментарій, запозичений з такої сфери, як теорія мовленнєвий актів. Це дозволяє інтерпретувати наративи, топоси та ін.

З позицій політичного дискурсу, важко не погодитися з баченням А. Карашук в тому, що «дискурс» для дискурс-аналізу є теоретичним об'єктом, який спонукає до роздумів про відношення мови та ідеології, та «розчиняє» мову в ідеології [17, с. 35].

Український вчений В. Ліпкан визначає *геостратегічний дискурс* як логічно цілісну, опосередковану, соціально обумовлену одиницю комунікації, що передбачає врахування не тільки змісту геостратегії (секторальних стратегій), а й усіх чинників, що її породжують і зумовлюють особливості процесу спілкування (взаємовідносин співрозмовників, комунікативної ситуації, цілей висловлювань тощо). Особливістю геостратегічного дискурсу на думку даного видатного вченого є те, що він становить єдність тексту стратегії, комунікативної ситуації її оприлюднення та реалізації [18, с. 46-47].

Скандинавські дослідники дискурсу і дискурс-аналізу М. Jorgensen і L. Philips підкреслюють: «аналіз дискурсу – це не просто один підхід, а ряд міждисциплінарних підходів, які можна застосовувати для вивчення багатьох соціальних сфер у множині різних типів досліджень» [19, с. 1]. Через всю працю вони проводять думку, що варто розрізняти дескриптивний (описовий) дискурс-аналіз, який просто констатує певні факти й надає їхній опис, і критичний дискурс-аналіз,

в якому міститься оцінка певних фактів, закарбованих у дискурсі. В останньому випадку застосування мови треба аналізувати у нерозривному зв'язку із соціальним контекстом.

Специфіка дискурс-аналізу полягає в тому, що він по суті виступає таким своєрідним «анатомом», що розбирає на складові усі задумки спічрайтерів, політичних діячів, очільників певних політичних сил, впливових для масової аудиторії аналітиків, експертів, а також опозиціонерів. За результатами такого аналізу можна віднайти їхні наміри (інтенції), навіть приховані, розпізнати стратегії і тактики, інтерпретувати наративи тощо. З іншого боку, своєчасне врахування найбільш важливих результатів подібного дискурс-аналізу надає органам влади можливість миттєвого реагування і вжиття тих чи інших заходів; вибору найбільш ефективних управлінських рішень; найшвидшої модернізації нормативних актів; експрес-прогнозування змін у міждержавних відносинах; попередження терористичних та інших насильницьких актів тощо. Це означає, що дискурс-аналіз є не просто забавою, «мистецтвом заради мистецтва». Він слугує потужним знаряддям в управлінні державою і її безпекою зокрема.

Для проведення дискурс-аналізу при дослідженні проблем державної безпеки важливо розуміти жанри і стилі сучасної комунікації й обирати ті, які на даний момент можна вважати найбільш інформативними і релевантними ситуації. Зазвичай одну з перших позицій у центрі уваги дослідників займають політичні й офіційні промови уповноважених осіб, зокрема, виступи і звернення Президента, міністра оборони, голови служби безпеки. У таких текстах аналізуються наративи щодо визначення загроз і ризиків, попередження, висловлення офіційної позиції з важливих питань або щодо резонансних подій, легітимації заходів безпеки, обмеження прав і т. п. Також частково можуть висвітлюватися мобілізаційні стратегії тощо. В умовах воєнного стану, в яких зараз перебуває Україна, дискурс-аналіз віддзеркалює найбільш точну картину стану справ, визначення кола партнерів, справжніх союзників та стратегічних парт-

нерів, недоброзичливців, недругів і ворогів, а також зумовлює обрання адекватних та відповідних тактик комунікативної поведінки щодо кожної з означених нами категорій.

Іншим, не менш важливим джерелом для проведення дискурс аналізу в контексті визначення проблем державної безпеки, є законодавчі й підзаконні акти, державні документи і стратегії, зокрема, Закон України «Про національну безпеку України», «Стратегія воєнної безпеки України» і т. ін. Доволі інформативними є ті документи, що розглядаються і затверджуються Радою національної безпеки і оборони України як консультативного органу при Президентові України. Усі перелічені матеріали дозволяють виявити офіційну точку зору на уявлення загроз, класифікацію ризиків, а також встановити, що з переліченого визначається як пріоритетне (наприклад, зовнішні, внутрішні або гібридні загрози). Аналіз мови нормотворчості сигналізує про реальне ставлення влади до таких проявів, як «сепаратизм», «колабораціонізм», «екстремізм», «ухиляння від служби в армії», дозволяє реконструювати, у який спосіб мовними засобами створюється образ ворога і наскільки суворими можуть бути репресивні заходи тощо.

Ще одним джерелом для дискурс-аналізу можуть слугувати матеріали парламентських виступів, щорічних послань Президента України до ВРУ, дебатів, стенограми засідань профільних комітетів Верховної Ради України. В них можна віднайти альтернативні точки зору, виявити конкурентні інтерпретації загроз, а також побачити предтечу політичної поляризації на рівні влади.

Традиційно до фокусу уваги при дискурс-аналізі потрапляють інтерв'ю, експертні коментарі, що розповсюджуються через новинні канали. В них є чимало інформації щодо оцінки загроз, їхньої інтерпретації та прогнозування подальших подій.

Доволі інформативними є прес-релізи, що видаються силовими структурами держави: Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ, СБУ, прокуратурою тощо. З одного боку, в них також міститься інформація щодо розуміння

образу ворога, представляються нарративи щодо позитивних іміджевих характеристик воїнів, щодо успішного захисту, нейтралізації загроз, конструювання патріотичного дискурсу і т. п. З іншого боку, формулюється, яким чином пояснюються силові, а часом і репресивні дії, виправдуються авторитарні практики.

Мабуть, найбільш обсяжним з позицій дискурс-аналізу є медіа-дискурс (ЗМІ, інтернет-ресурси, соціальні мережі, месенджери тощо). Для соціологів, політологів, психологів, юристів, лінгвістів це — своєрідний «клондайк», де можна віднайти безліч підтверджень вже існуючим теоріям, а також встановити новітні тенденції, які ще не описані в науці. Тут представлений дуже широкий спектр обговорюваних питань: реальні і потенційні загрози, маніпуляції з метою підсилення почуття тривожності, плітки, чутки, фейки, прогнози, що надаються у всьому діапазоні від серйозних досвідчених аналітиків до доморощених екстрасенсів, «чаклунів» і гадалок на картах Таро. Це справжнє поле інформаційної війни, яка дорівнюється застосуванню кібернетичної психологічної зброї. Для дискурс-аналітика у цьому сегменті містяться ілюстрації для подальшої класифікації усіх міфів і «фобій» сучасного українського суспільства, а також приклади намагань управляти страхами й протистояти ним.

У всьому світі для даного виду аналізу репрезентативними є матеріали, отримані в ході опитувань, роботи із фокус-групами. Такі матеріали дозволяють встановити різноманітність поглядів на проблеми безпеки, прихильність до певних позицій, пріоритетність конфліктогенних чинників. Також це може слугувати сигналом, наскільки вдалими є ті чи інші технології формування громадської думки, наскільки глибоко нарративи влади потрапляють до масової свідомості. Разом з тим, в умовах сучасної України, по-перше, значною мірою зменшилося фінансування подібних заходів, по-друге, самі люди мають деякі побоювання щодо щирого висловлення своїх думок, адже «свобода слова» набула дещо інших форм.

Врешті-решт для дискурс-аналізу важливими є й такі, на перший погляд, не дуже

примітні, але від цього не менш важливі джерела, як освітні і просвітницькі матеріали. У даному випадку дослідника можуть зацікавити вербальні й невербальні засоби переконання, особливо серед юнацтва та молоді. Сюди потрапляють не тільки брошури, як убезпечитися від мін, снарядів, а й матеріали на медичну тематику щодо збереження здоров'я і психічної рівноваги. На жаль, подібних матеріалів замало, до того ж вони не завжди належної якості з позиції психології сприйняття. Тож у даному випадку фахівці могли б надати практичні поради, яким чином це можна поліпшити, аби це адекватно і з зацікавленістю сприймалося адресатом.

З позицій самої методики проведення дослідження проблем державної безпеки, було б невірним зводити усе лише до дискурс-аналізу, хоча це, дійсно, потужний інструмент. Проте він стає в рази сильніше, коли комбінується з іншими видами аналізу.

Висновки. Огляд діахронічного аспекту дослідження дискурсу дозволив виявити, що цей феномен з'явився як намагання розширити кордони, які стали тісними для академічного мовознавства. Несподівано стало те, що і сама теорія дискурсу, і дискурсивний підхід, і дискурс-аналіз в результаті наукового обґрунтування і деталізації різних аспектів їхнього функціонування стали вкрай важливими з прагматичної точки зору. У даній статті не тільки встановлена семантика кожного з ключових понять, а й наочно продемонстровані методологічні й методичні засади їхнього застосування в рамках безпекознавчого підходу. Це ще раз підтверджує важливість подібних наукових розробок для зміцнення підвищення рівня державної безпеки України й подолання її ворогів у традиційних і гібридних війнах.

Список використаної літератури:

1. Ліпкан В. А. Щодо необхідності творення геостратегічного дискурсу. *Політикус*. 2022. № 3. С. 34—41. URL: http://politicus.od.ua/3_2022/5.pdf ; DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-3.5>.
2. Ліпкан В. А. Теорія геостратегії: дискурсивний аналіз. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 4(48). С. 217-228. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.34>.

3. Ліпкан В. А. Політичні засади геостратегії сучасної Української Держави. монографія. Одеса : Видавничий дім „Гельветика”, 2024. 830 с.
4. Загуменна Ю. О. Передумови виникнення безпекового дискурсу в історії політико-правової думки. *Нове українське право*. 2021. Вип. 4. С. 70-76. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.4.11>
5. Бобир Ю. В. Безпековий дискурс у соціолінгвістичній парадигмі. *STUDIA LINGUISTICA*. 2021. Vol. 18. С. 24-38. URL: <https://doi.org/10.17721/StudLing2021.18.24-38>.
6. Юзик А. Особливості сучасного безпекового дискурсу у міжнародних процесах. Травневі студії: 2021: історія, міжнародні відносини, філософія. Львів. С. 14-18.
7. Dijk T.A.van. Discourse, semantics and ideology. *Discourse and society*. L. etc., 1995. Vol.6, N 2. P. 244.
8. Dijk T.A.van. Ideology and discourse: Internet course for the Universitat Oberta de Catalunya. URL: <http://www.uva.nl/teun/eda.htm>
9. Dijk T.A.van. Discourse, ideology and context. URL: <http://www.hum.uva.nl/teun/eda.htm>
10. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Видавничий центр «Київський університет». 1999. 301 с.
11. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації: навчальний посібник. Київ : Академія, 2010. 240 с.
12. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-ге вида., доп. Київ : ВЦ «Академія». 2009. 376 с.
13. Каращук А. Я. Дистрибутивний аналіз і дискурс. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 125 (частина II). С. 33-39.
14. Стефанова Н. О. Термінологічний апарат філологічної науки: навчально-методичний комплекс нормативної дисципліни (курс лекцій). Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. 116 с.
15. Косенко Д. Дискурс політичний. Сучасна політична лексика: навч. енциклопед. словник-довідник. За наук. ред. Хоми Н. М. Львів: Новий світ-2000. 2015. 394 с.
16. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. К.: ВЦ «Академія», 2011. 304 с.
17. Каращук А. Я. Дистрибутивний аналіз і дискурс. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 125 (частина II). С. 33-39.

-
18. Ліпкан В. А. Стратегія державної інфраструктурної політики України : словник. Київ : В.А. Ліпкан, 2023. 252 с. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-97758-3-2>.
19. M. Jorgensen, L. Philips. Discourse Analysis as Theory and Method. Sage Publications London, Thousand Oaks, New Delhi. 2002. 229 p.
-

Koval O. M., Kovalenko I. A. Discourse analysis as a method of studying state security problems

Research on state security issues is not only important in terms of further implementation, but also requires the search for new approaches to understanding methodological and methodological tools. One of these tools is discourse analysis.

The article traces the diachronic aspect of the use of discursive practices in foreign and domestic science. The semantics of each of the elements of the triad "discourse - discursive approach - discourse analysis" is considered in detail. It is stated that the multivariance of definitions is characteristic of the stage of terminological establishment of new branches of knowledge, as well as for those studies that are inherently interdisciplinary. The author positively assesses the idea of distinguishing "discourse studies" as a separate discipline, which is due to the need for methodological integration of the currently extensive specialized discourses (political, legal, medical, etc.).

It is emphasized that discourse is the object of discourse analysis. Special attention is paid to the sources that are processed by the researcher in the process of such analysis. In each case, the "nodal points" that should be taken into account by the researcher are identified. The author identifies the components that can combine the efforts of lawyers, politicians, sociologists, psychologists, linguists and other specialists in an interdisciplinary manner. It is established that despite its significant potential as one of the analytical methods, its effectiveness increases significantly when combined with other methods and technologies.

A review of the diachronic aspect of discourse studies has revealed that this phenomenon emerged as an attempt to expand the boundaries that have become narrow for academic linguistics. It is proved that the theory of discourse, the discourse approach, and discourse analysis, as a result of scientific substantiation and detailing of various aspects of their functioning, have become extremely important from a pragmatic point of view. Not only has the semantics of each of the key concepts been established, but also the methodological and methodological foundations of their application within the framework of the security studies approach have been clearly demonstrated. This once again confirms the importance of such scientific developments for improving the level of state security of Ukraine and winning the Russian-Ukrainian war, overcoming potentially other enemies in traditional and hybrid wars.

Key words: *state security, research methodology, analytical methods of science, discourse, political discourse, security discourse, discursive approach, discourse analysis, descriptive discourse analysis, critical discourse analysis*